Калачевська Л.І.кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту ЗЕД та євроінтеграції
Сумського національного аграрного університету**Kalachevska Larysa**

Sumy National Agrarian University

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНА ПІДТРИМКА
ЯК СКЛАДНИК РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ****INFORMATION AND CONSULTING SUPPORT
AS A COMPONENT OF INNOVATIVE ACTIVITY
IN RURAL AREAS OF UKRAINE**

У статті приділено увагу формуванню та обґрунтуванню наукових рішень, спрямованих на задіяння потенціалу базових складників розвитку інноваційної діяльності в сільській місцевості України, однією з яких є інформаційно-консультаційна підтримка інноваційних бізнес-ініціатив, ідей та проектів. Відзначено, що така підтримка інноваційної діяльності на селі повинна реалізовуватися на базі системного підходу та структуровано, орієнтуючись на необхідність виконання конкретного переліку функцій. Надано рекомендації стосовно вдосконалення інформаційно-комунікаційної підтримки інноваційної діяльності в сільській місцевості на основі врахування специфіки інноваційної діяльності у сільській місцевості та ефективного використання наявної ресурсної бази та каналів комунікації. Водночас забезпечення повноцінної підтримки розвитку інноваційної діяльності на селі потребує побудови ефективної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, забезпечення доступу бізнесу та населення до мережі Інтернет.

Ключові слова: інноваційно-консультаційна підтримка, інновації, інноваційна діяльність, сільська місцевість, сільське господарство, комунікації, конкурентоспроможність.

В статье уделено внимание формированию и обоснованию научных решений, направленных на задействование потенциала базовых составляющих развития инновационной деятельности в сельской местности Украины, одной из которых является информационно-консультационная поддержка инновационных бизнес-инициатив, идей и проектов. Отмечено, что такая поддержка инновационной деятельности на селе должна реализовываться на базе системного подхода и структурировано, ориентируясь на необходимость выполнения конкретного перечня функций. Даны рекомендации по совершенствованию информационно-коммуникационной поддержки инновационной деятельности в сельской местности на основе учета специфики инновационной деятельности в сельской местности и использования имеющейся ресурсной базы и каналов коммуникации. В то же время обеспечение полноценной поддержки развития инновационной деятельности на селе требует построения эффективной информационно-коммуникационной инфраструктуры, обеспечение доступа бизнеса и населения к сети Интернет.

Ключевые слова: инновационно-консультационная поддержка, инновации, инновационная деятельность, сельская местность, сельское хозяйство, коммуникации, конкурентоспособность.

The growth of productivity of agricultural machinery and technology over the past decades has led to a dramatic reduction in the need for human labour involved in agricultural production. The above changes have strengthened the tendencies of urbanization and the decline of the village in Ukraine, which, along with economic instability and macroeconomic problems, adversely affects the quality and standards of living of the rural population and the prospects for the introduction and successful dissemination of innovative business initiatives in rural areas. In view of the given range of problems, an important scientific and practical problem in modern conditions is the formation and substantiation of scientific decisions aimed at using the potential of the basic components of the innovation activity development in rural areas of Ukraine, one of which is competent, full and convenient in terms of the form of implementation information and consulting support for innovative business initiatives, ideas and projects in the rural areas. It is noted that information and consulting support for innovation activity in the rural areas should be implemented on the basis of a systematic approach and structured focusing

on the need for a specific list of functions. Recommendations concerning improvement of information and communication support of innovative activity in rural areas based on the specifics of innovation activity in rural areas and effective use of the available resource base and communication channels are given. At the same time, providing full support for the development of innovation activities in the rural areas will require building an effective information and communication infrastructure, ensuring access of businesses and population to the Internet.

Keywords: innovation and consulting support, innovations innovation activity countryside, agriculture, communication, competitiveness.

Постановка проблеми. Значне підвищення продуктивності сільськогосподарської техніки та технологій протягом останніх десятиліть призвело до кардинального зменшення потреби у людській праці, задіяної в аграрному виробництві. Як наслідок, суттєво змінилася структура зайнятості сільського населення як в Україні, так і в інших країнах, які традиційно вважалися аграрними [10]. Вказані зміни посилили тенденцій урбанізації та занепаду села в Україні, що поряд з економічною нестабільністю та макроекономічними проблемами [8] негативно відображається на якості та рівні життя сільського населення та перспективах упровадження й успішного поширення інноваційних бізнес-ініціатив у сільській місцевості [9].

З огляду наведену проблематику, важливою науково-практичною проблемою в сучасних умовах є формування та обґрунтування наукових рішень, спрямованих на задіяння потенціалу базових складників розвитку інноваційної діяльності в сільській місцевості України, однією з яких є компетентна, повноцінна та зручна за формою реалізації інформаційно-консультаційна підтримка інноваційних бізнес-ініціатив, ідей та проєктів на селі. Активізація позитивного потенціалу цього складника потребує прийняття та втілення певних рішень стосовно управління розвитком сільських територій, обґрунтування яких є предметом даного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія і методологія управління інноваційним розвитком територій має досить значний наробіток, представлений, зокрема, у роботах Б. Валуєва, М. Задорожного, О. Кантаєвої, Я. Крупки, Ю. Кузьмінського, І. Мельничука, В. Озеран та ін. Поряд із цим слід виділити роботи, в яких приділено увагу вирішенню конкретних практичних проблем управління розвитком територій, наприклад праці В. Баутина, Ф. Важинського, В. Залізко, І. Прокопа, П. Саблука, Л. Шепотько, М. Хвесик, В. Юрчишина, О. Яценка.

Проте специфіка управління інноваційним розвитком саме в сільській місцевості висвітлюється досить обмежено. Слід зазначити внесок у науково-практичний доробок стосовно даної проблематики таких науковців, як Д. Хербель, Р. Халед, Ч. Пенсі, Є. Кроулі, Н. Хаддад, М. Халед, В. Готри, М. Ігнатко, О. Яценко.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний внесок науковців у розкриття порушеної в статті проблематики, у роботах сучасних учених практично не представлено способів, моделей та механізмів забезпечення ефективної інформаційно-консультаційної підтримки розвитку інноваційної діяльності в сільській місцевості України. Цей аспект майже ніким не розглядається як один із провідних у контексті забезпечення умов поширення інновацій на селі та активного залучення до цього процесу місцевого населення. Не пропонується достатньо обґрунтованих ідей, на основі яких має забезпечуватися вдосконалення системи інформаційно-консультаційної підтримки створення, впровадження та поширення інновацій у сільській місцевості України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є формування та обґрунтування наукових рішень, спрямованих на задіяння потенціалу інформаційно-консультаційної підтримки як одного з базових складників розвитку інноваційної діяльності в сільській місцевості України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації є основою розвитку сучасної економіки [1; 10], зокрема це стосується й проблеми розвитку сільської місцевості [3]. Попри те, що традиційно на селі найбільш активно стимулюються інновації, спрямовані на підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва завдяки використанню сучасних агротехнологій, методів захисту рослин у поєднанні з новими методами селекції, надзвичайно важливим є впровадження інновацій у сфері організації та управління сільським господарством [1; 3; 5], державного адміністрування на селі, створення сприятливої для бізнесу та життя людей у сільській місцевості інфраструктури, а також забезпечення якісної інформаційно-консультаційної підтримки процесу розроблення, впровадження у практику та поширення інновацій [2; 6].

Саме останній напрям надає можливості забезпечення швидшого доступу новаторів до інформації, економії часу на виконання функцій, які можуть бути автоматизовані [7].

Водночас забезпечення повноцінної інформаційно-комунікаційної підтримки розвитку

інноваційної діяльності на селі потребує побудови ефективної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, забезпечення доступу бізнесу та населення на селі до мережі Інтернет [5; 6]. Для повноцінного досягнення цієї мети слід реалізовувати заходи стосовно зменшення законодавчих та адміністративних обмежень використання ІТ-інфраструктури для ведення бізнесу, отримання знань, реалізації інноваційних ідей.

Суттєвим бар'єром у поширенні інновацій є відносно низький рівень доступу до актуальної інформації сільського населення. Спрямування до розвитку сільських територій потребує цілеспрямованого впливу на економічну активність мешканців села і формування у них підприємницьких навичок.

Сфера інформаційно-консультаційної підтримки інноваційної діяльності на селі й є тією сферою, що здатна надати підтримку сільському населенню стосовно новітніх методів ведення сільського господарства, розвитку села, участі у діяльності аграрних ринків, опти-

мізації витрат діяльності, що має на меті підвищення конкурентоспроможності аграрних господарств, забезпечення сталого розвитку сільських територій, а також підвищення рівня професійної кваліфікацій мешканців сільської місцевості [2; 6].

На думку автора, ефективна інформаційно-комунікаційна підтримка інноваційної діяльності на селі може бути здійснена лише у тому разі, якщо заходи стосовно цього складника розвитку інноваційної діяльності в сільській місцевості реалізовуватимуться на базі системного підходу. З огляду на це, система інформаційно-комунікаційної підтримки інноваційної діяльності в сільській місцевості повинна характеризуватися певним переліком функцій, представлених на рис. 1.

Успішність реалізації всіх зазначених функцій зумовлена багатьма чинниками суспільно-економічного характеру, властивими як конкретній місцевості, так і країні у цілому. Проблемою стає вибір способів організації інформаційно-консультаційної підтримки інноваційної діяльності на

Рис. 1. Функції системи інформаційно-комунікаційної підтримки інноваційної діяльності в сільській місцевості

Джерело: складено автором

селі. У цьому контексті важливим є визначення сфери компетенції органів місцевої влади та бізнесу, що можуть надавати певний перелік послуг.

Зокрема, державні органи можуть забезпечити надання інформаційно-консультаційної підтримки інноваційної діяльності на селі на безоплатній основі стосовно:

- діяльності у сфері підвищення професійної кваліфікації мешканців сільської місцевості;
- інформаційної діяльності, що підтримує розвиток сільськогосподарського виробництва, агротуризму і сільського туризму;
- поширення інформації щодо сучасних інноваційних методів організації сільськогосподарського виробництва;
- результатів аналізу аграрних ринків і ресурсів виробництва;
- результатів аналізу змін рівня й якості аграрної продукції і функціонування аграрних господарств.

Послугами на платній основі, які можуть надаватися як органами влади, так і приватними підприємствами, можуть бути такі:

- складання різноманітних звітів та здійснення аналізу для потреб бізнесу, а також формування та заповнення необхідних документів для отримання фінансової допомоги від уряду та недержавних фондів або кредитів;
- організація спеціалізованої фахової підготовки;
- здійснення видавничої, поліграфічної діяльності;
- консультаційне сприяння реалізації інноваційних ініціатив, упровадження нових технологій та продукції.

Якісна інформаційно-консультаційна підтримка під час упровадження та поширення інноваційних проектів на селі забезпечує такі переваги:

1. Полегшує контроль витрачання ресурсів а також досягнутого ефекту від реалізації інноваційних проектів.

2. Дає можливість вибору окремих цілей та варіантів їх реалізації, які найкраще сприятимуть соціально-економічному розвитку місцевості.

3. Забезпечує зв'язок між стратегічним плануванням та операційною діяльністю.

Структури, що спеціалізуються на наданні інформаційно-консультаційних послуг на селі, можуть надавати послуги ведення обліку та підготовки інноваційними підприємствами та підприємцями бухгалтерської та фінансової звітності та необхідної документації для подання до державних фіскальних та статистичних органів, кредитних організацій, інвестиційних фондів тощо. Також існує потенціал організації виставок, показів інноваційної продукції та підтримки

участі у подібних заходах місцевих проінноваційних підприємств та підприємців на загальнонаціональному та міжнародному рівнях.

Серед основних сфер, де сільські новатори мають потребу у постійно поновлюваній інформації, доцільно виокремити:

- питання організації ефективного сільськогосподарського виробництва за сучасними зразками;
- питання актуалізації законодавчих основ діяльності, у тому числі інноваційної, та доступу до поточної нормативно-правової бази;
- можливість надання допомоги на розвиток бізнесу від держави, інвесторів та інформації стосовно умов отримання кредитів та позик у різних кредитно-фінансових установах;
- потребу поглиблення знань у сфері використання сучасних інформаційних технологій у поточній діяльності.

Консалтингові послуги у сфері інновацій та трансферу технологій передбачають:

- консультації, допомогу і навчання у сфері передачі знань;
- консультації, допомогу і навчання з питань набуття та захисту нематеріальних активів і їх використання;
- консультації, допомогу і навчання стосовно використання сучасних стандартів, технологій та правил;
- діагностику потреб бізнесу;
- аналіз інноваційного потенціалу компанії (підприємця);
- перевірку рівня та якості підготовки інноваційного проекту до реалізації, включаючи техніко-економічну підготовку;
- консультації щодо розроблення основних фінансових розрахунків відносно обсягу необхідних інвестицій та оцінки економічної ефективності підприємства.

Стосовно проблем забезпечення якісного інформаційно-консультаційного забезпечення інноваційної діяльності на селі слід особливо відзначити:

- брак фінансових ресурсів для організації такого забезпечення, оплату праці консультантів та експертів, фінансування навчання та перенавчання сільського населення;
- відсутність або недостатність технічного забезпечення реалізації процесів (комп'ютери, принтери, стабільний Інтернет тощо), устаткування і навіть канцелярських засобів;
- низький рівень заробітної плати консультантів, що працюють у сільській місцевості, що недостатньо мотивує їх на ефективну роботу та саморозвиток;
- опір нововведенням із боку значної частини (іноді домінуючої) населення сільської місцевості;

– брак часу сільських жителів-підприємців на самовдосконалення та розвиток через суттєве поточне робоче навантаження та надмір обов'язків.

Ефективна інформаційно-консультаційна підтримка інноваційної діяльності в сільській місцевості також передбачає організацію фахової підготовки, семінарів і конференцій, а також утілення інших ініціатив у сфері розвитку інноваційної активності на селі та екологічного землеробства, координацію завдань у сфері реалізації інноваційних ідей, сприяння поширенню результатів наукових досліджень на практиці.

Висновки з даного дослідження. Оптимізація управління інноваційним розвитком сільських територій в Україні може надати конкретним територіям, де таке управління реалізується, конкурентні переваги та сприяти їх відродженню навіть за сучасних умов, несприятливих для розвитку села в Україні демографічних, технологічних та соціально-економічних тенденцій. У цьому контексті інформаційно-консультаційна

підтримка являє собою важливу ланку в передачі досягнень науки до їх утілення на практиці, особливо у сільській місцевості.

Від ефективності системи інформаційно-консультаційної підтримки інноваційної діяльності в сільській місцевості, від повноцінності виконання цією системою її функцій значною мірою залежить те, чи буде достатньою мірою реалізовано потенціал розвитку села за рахунок упровадження та поширення інновацій.

Значення такої підтримки полягає в усвідомленні сільською спільнотою, що вона є частиною національної інноваційної системи України, а селяни, використовуючи надбання сучасної науки та техніки, можуть позитивно впливати на розвиток власного соціально-економічного оточення та економічне зростання країни у цілому.

Однак для впровадження сучасних технологій на селі потрібні сучасна апаратна платформа, необхідне програмне забезпечення та організація тренінгів для підвищення компетентності посадових осіб.

Список використаних джерел:

1. Важинський Ф.А. Розвиток сільських територій України на інноваційних засадах: аналітична записка. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20170201.pdf> (дата звернення: 18.12.2018).
2. Гуткевич С.О., Князевич А.О. Агроконсалтинг як елемент активізації інвестиційної інноваційної діяльності. URL: http://www.rusnauka.com/27_NII_2010/Economics/67508.doc.htm (дата звернення: 18.12.2018).
3. Залізко В.Д., Мартиненков В.І. Сутність інноваційного розвитку економіки сільських територій. Економіка АПК. 2016. № 4. С. 66–74.
4. Копитко О.В. Роль дорадчих служб у забезпеченні реалізації сільгосппродукції на оптових ринках. Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». 2012. № 7. С. 138–145.
5. Крачок Л.І. Новітні технології у сільському господарстві: проблеми і перспективи впровадження. Сталий розвиток економіки. 2013. № 3. С. 224–231.
6. Плакса Ю.В. Функціонування та розвиток інформаційно-консультаційних формувань в аграрному секторі економіки. URL: <http://www.dlib.com.ua/funktsionuvannja-ta-rozvytok-informatsiyno-konsultatsiynykh-formuvan-v-ahrarnomu.html> (дата звернення: 18.12.2018).
7. Середа Л.М., Амонс С.Е., Довгань Л.І. Роль сільськогосподарського дорадництва та підвищення кваліфікації кадрів у забезпеченні сталого розвитку сільської місцевості та підвищенні ефективності агропромислового виробництва України. Зб. наук. праць ВНАУ. Серія «Економічні науки». 2012. № 1(56). С. 116–122.
8. Штепа О.В. Орієнтири інноваційного розвитку сільських територій України в умовах трансформації економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 15. С. 152–155.
9. Яценко О.В. Формування інноваційного потенціалу прогнозування і моделювання конкурентоспроможного та сталого розвитку сільських регіонів. Черкаси, 2014. 40 с.
10. Pencea Ch.G. Innovation, a new solution of rural areas. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2017. № 39. P. 215–225.